

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ КАФЕДРА ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

**БІОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
2012**

МАТЕРІАЛИ

III науково-практичної всеукраїнської конференції молодих вчених та студентів

26 КВІТНЯ 2012 року

ВОДЯНІ КЛІЩІ РОДУ *UNIONICOLA* (ACARI: HYDRACARINA:
UNIONICOLIDAE) УКРАЇНИ: ПОШИРЕННЯ, МОРФОЛОГІЯ

Шевчук Т. В., Денисюк Т. М., Янович Л. М.

Кафедра зоології Житомирського державного університету імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

Молюски родини Unionidae є однією з найпоширеніших груп прісноводної донної фауни. Вони відіграють значну роль у процес біологічного очищення природних водойм, завдяки своїй високій фільтраційній активності і можуть слугувати біоіндикаторами якості водойм. Антропогенний вплив на природу викликає порушення еталоні гідроекосистем, що нерідко призводить до зниження чисельності перлівницевих. Однак, не виключено, що серед інших причин зникнень перлівницевих являється зараженість молюсків чисельними паразитам, наприклад водяними кліщами роду *Unionicola* (Асагі, Нудгасаріна). За літературними джерелами відомо, що водяні кліщі здатні пригнічували життєдіяльність і плодючість своїх хазяїв, харчуючись їхніми тканинам (Вакег, 1977).

В Україні відомості про водяних кліщів роду *Unionicola* паразитів перлівницевих – фрагментарні (Иванчик, 1967; Стадниченко, 1984; Черномаз, 2003). Саме тому вивчення питання щодо впливу водяних кліщів роду *Unionicola* на організм двостулкових молюсків є досить актуальним.

Метою нашої роботи було описати їх морфологію, встановити видовий склад, визначити поширення і частоту трапляння кліщів роду *Unionicola*, а також з'ясувати особливості їх паразитування у перлівницевих.

Збори матеріалу проводили у 2009-2011 рр. Молюсків добували вручну. Проводили видову ідентифікацію перлівницевих (Gloer, Meier-Brook, 1998; Корнюшин, 2002) і кліщів (Соколов, 1940; Тузовський, 1990). Виготовлення постійних препаратів із тіла кліщів, здійснювали за стандартною методикою (Тузовський, 1987).

Таким чином, у двостулкових молюсках *Unio tumidus* Philipsson, 1788, *U. pictorum* Linnaeus, 1758, *Anodonta anatina* (=piscinalis) Nilsson, 1822, *A. cygnea* Linnaeus, 1758, *Pseudanodonta complanata*⁷², Rossmassler, 1835, *Sinoanodonta woodiana* Lea, 1834, були виявлені наступні види кліщів роду *Unionicola*: *U. intermedia* Koenike, 1882, *U. ypsilophora* Bonz, 1783, *U. bonzi* Claparede, 1869, *U. aculeata* Koenike, 1890, *U. crassipes* Muller, 1776, *U. hankoi* Szalay, 1927. Слід відмітити, що *U. crassipes* як паразит перлівницевих і *U. hankoi* для території України вказуються вперше. Для молюска - вселенця *S. woodiana* паразитування кліщів роду *Unionicola* зазначається

також вперше.

Дослідження морфометричних показників водяних кліщів показало, що найбільші розміри тіла серед кліщів *Unionicola* має *U. upsilophora* (довжина тіла становить 0,88 - 2,08 мм), а найменші *U. bonzi* (0,5 - 0,8). Варто зазначити, що для досліджених особин характерний статевий диморфізм, що проявляється у формі тіла (*U. intermedia*), розмірах тіла (*U. upsilophora*). За результатами дослідження кліщі роду *Unionicola* поширені у басейнах Дніпра, Прип'яті, Дністра, Сіверського Дінця, Дунаю, Південного та Західного Бугу. Частота трапляння у річкових басейнах України становить 48,75%.

Слід відмітити, що *U. upsilophora* зустрічався в *A. cygnea* (50% випадків), *P. complanata* (27%) та в *A. anatina* (21%), *U. bonzi* - в *U. tumidus* (61%), *U. pictorum* (31%) та *A. anatina* (8%), *U. intermedia*, *U. aculeata* та *U. crassipes* у всіх випадках були зареєстровані лише в *A. anatina* і *U. hankoi* в *U. pictorum* (100%). На тілі молюсків кліщі роду *Unionicola* локалізувались переважно на сифонах, зябрах, мантиї, в меншій кількості на нозі. Інтенсивність інвазії уніонід паразитами варіювала у межах від 1 до 43 екз./особину.

Таким чином, у річкових басейнах України кліщі роду *Unionicola* досить поширені. В умовах загальної деградації гідроценозів, вони викликають неабиякий інтерес, оскільки являються паразитами перлівницевих. Тому вивчення питання щодо впливу водяних кліщів роду *Unionicola* на організм перлівницевих залишається досить актуальним і потребує подальших досліджень.